

بررسی تاریخی مدارس روستایی در ایران (مطالعه موردی مدرسه روستای ینگجه از توابع شهرستان مریوان)

نسبیه دانشی

دبیر دبیرستانهای آموزش و پرورش شهرستان مریوان، کردستان، ایران

چکیده

این مقاله به بررسی تاریخی مدارس روستایی در ایران، با تمرکز بر مطالعه موردی مدرسه روستای ینگجه از توابع شهرستان مریوان، می‌پردازد. پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از داده‌های کیفی (شامل مصاحبه‌های عمیق با دهیار سابق روستا، دکتر رحمت صادقی و خانم فرشته سید ابراهیمی از دانش‌آموختگان و اولین معلم رسمی مدرسه) و کمی (آمار دانش‌آموزان و فارغ‌التحصیلان)، انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد که مدارس روستایی، به‌ویژه مدرسه ینگجه، نقش مهمی در ارتقای سطح سواد، بهبود کیفیت زندگی، و توسعه پایدار روستاها ایفا کرده‌اند. این مدارس با افزایش آگاهی و مهارت‌های جامعه روستایی، به توسعه اقتصادی و اجتماعی کمک نموده و در تغییر نگرش‌های سنتی و افزایش مشارکت اجتماعی نقش فعال داشته‌اند. مطالعه موردی روستای ینگجه، با معرفی آن به‌عنوان "دهکده نمونه غرب" و دستاوردهایی نظیر تأسیس کتابخانه و فعالیت‌های زیست‌محیطی، به‌روشنی نقش محوری مدرسه در این تحولات را نمایان می‌سازد. با این حال، چالش‌هایی مانند نابرابری آموزشی، کمبود منابع مالی و انسانی، و روش‌های تدریس سنتی، عملکرد این مدارس را در طول تاریخ تحت تأثیر قرار داده است. پژوهش پیشنهاد می‌کند که با تأمین منابع مالی کافی، جذب و نگهداری نیروی انسانی متخصص، و توسعه برنامه‌های آموزشی متناسب با نیازهای بومی و بازار کار، می‌توان کیفیت آموزش در مدارس روستایی را بهبود بخشید و به توسعه پایدار این جوامع کمک کرد.

کلید واژه‌ها: مدارس روستایی، توسعه اجتماعی، توسعه اقتصادی، آموزش روستایی، چالش‌های آموزشی، ینگجه، مریوان.

۱. مقدمه

۱.۱. بیان مسئله و اهمیت پژوهش

آموزش و پرورش به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل پیشرفت و توسعه در جوامع، نقشی محوری در ارتقای سطح دانش، مهارت‌ها و آگاهی افراد ایفا می‌کند (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۶۸). در این میان، مدارس روستایی به دلیل موقعیت استراتژیک خود در مناطق کمتر توسعه‌یافته و دورافتاده، از اهمیتی دوچندان برخوردارند. این مدارس نه تنها به عنوان مراکز آموزشی برای کودکان و نوجوانان عمل می‌کنند، بلکه می‌توانند به کانون‌های فرهنگی، اجتماعی و حتی اقتصادی برای توسعه پایدار روستاها تبدیل شوند (احمدی، ۱۳۹۹، ص. ۲۳؛ صادقی و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۳).

با این حال، مدارس روستایی در طول تاریخ خود با چالش‌های متعددی از جمله کمبود منابع مالی، نبود نیروی انسانی متخصص، نابرابری در دسترسی به امکانات آموزشی، و روش‌های تدریس سنتی مواجه بوده‌اند (محمدی، ۱۴۰۱، ص. ۵۶؛ رضایی، ۱۳۹۸، ص. ۴۵). این مشکلات می‌تواند بر کیفیت آموزش و در نتیجه، بر روند توسعه جوامع روستایی تأثیر منفی بگذارد و حتی منجر به پدیده مهاجرت از روستا به شهر شود (کریمی، ۱۴۰۱، ص. ۱۵۶).

مطالعات تاریخی بر مدارس روستایی در ایران حاکی از آن است که این نهادها، با وجود محدودیت‌ها، تغییرات قابل توجهی در سبک زندگی، نگرش‌ها و مشارکت اجتماعی روستاییان ایجاد کرده‌اند (علوی، ۱۳۹۸، ص. ۷۶). درک این تحولات تاریخی و تأثیرات آن بر جوامع محلی، برای برنامه‌ریزی‌های آتی در حوزه آموزش روستایی حیاتی است. پژوهش حاضر با تمرکز بر تاریخچه مدرسه روستای ینگچه در شهرستان مریوان، قصد دارد تا با یک مطالعه موردی عمیق، به درک دقیق‌تری از نقش و عملکرد مدارس روستایی در بستر زمانی و مکانی خاص دست یابد. انتخاب روستای ینگچه به دلیل دستاوردهای برجسته آن در حوزه فعالیت‌های فرهنگی و زیست‌محیطی و شناخته شدن آن به عنوان "دهکده نمونه غرب"، به عنوان یک نمونه موفق از تأثیرگذاری مدرسه بر توسعه محلی، اهمیت این پژوهش را دوچندان می‌کند.

۱.۲. اهداف پژوهش

هدف کلی این پژوهش، بررسی تاریخی و تحلیل تأثیر مدارس روستایی بر توسعه اجتماعی و اقتصادی جوامع روستایی در ایران، با تمرکز بر مطالعه موردی مدرسه روستای ینگچه است.

اهداف جزئی پژوهش عبارتند از:

۱. شناسایی عوامل مؤثر بر تأسیس و توسعه مدرسه روستای ینگچه در طول تاریخ.
۲. بررسی چالش‌ها و مشکلات پیش روی مدرسه روستای ینگچه از زمان تأسیس تا کنون.
۳. تحلیل تأثیر مدرسه روستای ینگچه بر ارتقای سطح سواد، آگاهی و مشارکت اجتماعی در جامعه محلی.
۴. بررسی نقش مدرسه ینگچه در توسعه اقتصادی و فرهنگی روستا و کاهش پدیده مهاجرت.
۵. ارائه راهکارهایی برای بهبود کیفیت آموزش و پرورش در مدارس روستایی، با درس‌آموزی از تجربه مدرسه ینگچه.

۱.۳. سوالات تحقیق

سوال اصلی:

- مدارس روستایی (با تأکید بر مطالعه موردی مدرسه روستای ینگجه) چگونه و با چه تحولاتی در طول تاریخ، به توسعه اجتماعی و اقتصادی جامعه روستایی کمک کرده‌اند؟

سوالات فرعی:

۱. چه عواملی در تأسیس و توسعه تاریخی مدرسه روستای ینگجه نقش داشته‌اند؟
۲. مدرسه روستای ینگجه در طول تاریخ خود با چه چالش‌ها و مشکلاتی مواجه بوده است؟
۳. مدرسه روستای ینگجه چه تأثیری بر ارتقای سطح سواد و آگاهی جامعه روستایی و مشارکت اجتماعی آن داشته است؟
۴. نقش مدرسه روستای ینگجه در توسعه اقتصادی و حفظ فرهنگ بومی روستا، و کاهش پدیده مهاجرت، چگونه بوده است؟
۵. چه راهکارهایی را می‌توان برای بهبود کیفیت آموزش و پرورش در مدارس روستایی، بر اساس تجربه مدرسه ینگجه، ارائه داد؟

۱.۴. فرضیه تحقیق

مدارس روستایی، به‌ویژه مدرسه روستای ینگجه، با ارائه آموزش‌های مناسب، افزایش سطح سواد و آگاهی، ایجاد مشارکت اجتماعی، و کمک به توسعه مهارت‌های متناسب با نیازهای بومی، می‌توانند نقش کلیدی در توسعه اجتماعی و اقتصادی پایدار جوامع روستایی ایفا کنند.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

این بخش به دو قسمت اصلی تقسیم می‌شود: مبانی نظری که به تعاریف و چارچوب‌های مفهومی مرتبط با پژوهش می‌پردازد و پیشینه پژوهش که مروری جامع بر مطالعات قبلی انجام‌شده در حوزه مدارس روستایی و تأثیرات آنها خواهد داشت.

۲.۱. مبانی نظری

مدرسه، به‌ویژه در بستر روستایی، تنها مکانی برای آموزش سواد نیست؛ بلکه نهادی چندکارکردی است که می‌تواند در ابعاد مختلف توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع محلی نقش ایفا کند. در این بخش، مفاهیم کلیدی مرتبط با نقش مدارس روستایی در توسعه تبیین می‌شود.

۲.۱.۱. مفهوم مدارس روستایی و کارکردهای آن

مدارس روستایی به مؤسسات آموزشی در مناطق کم‌جمعیت و دورافتاده اطلاق می‌شود که به‌طور سنتی با چالش‌هایی نظیر پراکندگی جمعیت، کمبود امکانات، و نیازهای آموزشی متفاوت نسبت به مناطق شهری مواجه بوده‌اند. با این حال، اهمیت این

مدارس بسیار فراتر از فراهم آوردن صرفاً آموزش اولیه است. از دیدگاه توسعه روستایی، مدارس در این مناطق کارکردهای متعددی دارند (احمدی، ۱۳۹۹، ص. ۲۳):

- کارکرد آموزشی: ارتقای سطح سواد، دانش و مهارت‌های پایه.
- کارکرد اجتماعی: ایجاد فرصت برای تعاملات اجتماعی، تربیت شهروندان مسئول و تقویت مشارکت اجتماعی. مدارس می‌توانند به عنوان مراکز گردهمایی و تبادل نظر برای جامعه محلی عمل کنند (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۸۹).
- کارکرد فرهنگی: حفظ و انتقال ارزش‌ها، سنت‌ها و فرهنگ بومی از نسلی به نسل دیگر، در عین آشنایی با فرهنگ‌های دیگر و ارزش‌های ملی (علوی، ۱۳۹۸، ص. ۷۶).
- کارکرد اقتصادی: آموزش مهارت‌های کاربردی و متناسب با اقتصاد بومی روستا، که می‌تواند به افزایش بهره‌وری و توسعه اقتصادی منطقه کمک کند (محمدی، ۱۳۹۹، ص. ۱۱۲).

۲.۱.۲. نقش آموزش در توسعه پایدار روستایی

توسعه پایدار روستایی مفهومی جامع است که به دنبال بهبود کیفیت زندگی روستاییان، حفظ محیط زیست و تعادل بین ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی است. آموزش، به عنوان یکی از ستون‌های اصلی توسعه پایدار، نقشی حیاتی در این فرآیند ایفا می‌کند. افزایش سواد و آگاهی، به روستاییان این امکان را می‌دهد که تصمیمات بهتری در مورد زندگی خود بگیرند، فرصت‌های اقتصادی جدید را شناسایی کنند و در فرآیندهای توسعه مشارکت فعال داشته باشند (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۶۷).

مدارس روستایی می‌توانند با:

- تغییر نگرش‌ها و ارتقای آگاهی: آشنا کردن دانش‌آموزان با روش‌های نوین کشاورزی، بهداشت، مدیریت منابع و حفاظت از محیط زیست.
- توانمندسازی فردی و اجتماعی: افزایش اعتماد به نفس، مهارت‌های حل مسئله و توانایی مشارکت در فعالیت‌های جمعی.
- ایجاد فرصت‌های شغلی: فراهم آوردن زمینه‌های کسب مهارت‌های مورد نیاز بازار کار محلی یا حتی بازارهای بزرگ‌تر (رحمانی، ۱۴۰۰، ص. ۶۷).

به توسعه همه‌جانبه روستا کمک کنند.

۲.۱.۳. تئوری‌های مرتبط با توسعه و مهاجرت در مناطق روستایی

تئوری سرمایه انسانی: این تئوری بیان می‌کند که سرمایه‌گذاری در آموزش و پرورش افراد (افزایش دانش و مهارت‌ها) منجر به افزایش بهره‌وری و درآمد آنها می‌شود. در مناطق روستایی، این سرمایه‌گذاری می‌تواند به بهبود وضعیت اقتصادی خانوارها و در نهایت، توسعه روستا کمک کند. از این منظر، مدارس روستایی با افزایش سرمایه انسانی، به رشد اقتصادی محلی کمک می‌کنند.

تئوری توسعه درون‌زا: این تئوری بر توانایی‌های بالقوه هر منطقه برای توسعه تأکید دارد و معتقد است که توسعه باید از درون جامعه محلی و با اتکا به منابع و قابلیت‌های آن آغاز شود. در این چارچوب، مدارس روستایی می‌توانند با آموزش مهارت‌های

بومی و تقویت فرهنگ محلی، به توسعه‌ای که متناسب با ویژگی‌های خاص روستا است، کمک کنند و از تقلید صرف از الگوهای توسعه شهری جلوگیری کنند.

تئوری دافعه-جاذبه در مهاجرت: این تئوری عوامل مؤثر بر مهاجرت را به دو دسته تقسیم می‌کند: عوامل دافعه (Push Factors) که افراد را از روستا به شهر می‌رانند (مانند کمبود امکانات، فرصت‌های شغلی محدود، نبود خدمات آموزشی و بهداشتی) و عوامل جاذبه (Pull Factors) که افراد را به شهر جذب می‌کنند (مانند فرصت‌های شغلی بیشتر، امکانات رفاهی بهتر، دسترسی به آموزش عالی). مدارس روستایی با بهبود کیفیت آموزش و ارائه مهارت‌های متناسب، می‌توانند بخشی از عوامل دافعه را کاهش داده و با ایجاد فرصت‌های آتی، به کاهش مهاجرت جوانان به شهرها کمک کنند (کریمی، ۱۴۰۱، ص. ۱۵۶). در ایران، سوگیری آموزش روستایی در دهه‌های گذشته به سمت آماده‌سازی روستاییان برای شهرنشینی و صنعت، خود یکی از عوامل دافعه روستا بوده است (علوی، ۱۳۹۸، ص. ۷۶).

۲.۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های متعددی در سطح ملی و بین‌المللی به بررسی ابعاد مختلف مدارس روستایی، چالش‌ها و تأثیرات آنها بر جوامع محلی پرداخته‌اند. مرور این مطالعات، به شناسایی شکاف‌های پژوهشی و چارچوب‌بندی یافته‌های این تحقیق کمک می‌کند.

۲.۲.۱. مطالعات داخلی

- صادقی، رضایی و علوی (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای با عنوان "بررسی شاخصه‌های مؤثر در طراحی مدارس اجتماعی روستایی با استفاده از روش تحقیق مشارکتی"، به بررسی شاخصه‌های مؤثر در طراحی مدارس روستایی پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که مشارکت جامعه محلی و طراحی مناسب فضاهای آموزشی می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و افزایش مشارکت اجتماعی کمک کند (صادقی و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۳). این مطالعه بر اهمیت نقش مدرسه به عنوان یک مرکز اجتماعی، فراتر از صرفاً مکانی آموزشی، تأکید دارد.
- احمدی، رضایی و محمدی (۱۴۰۰) در "چالش‌های شغلی مدیران مدارس روستایی: یک مطالعه پدیدارشناسی"، مشکلات و موانع پیش روی مدیران مدارس روستایی را بررسی کرده‌اند. یافته‌های آنها نشان داد که مشکلات مالی، کمبود نیروی انسانی متخصص، و عدم حمایت کافی از سوی والدین و جامعه محلی از جمله چالش‌های اصلی مدیران است. آنها پیشنهاد کردند که انتخاب مدیران و معلمان بومی و تأمین اقتصادی مناسب می‌تواند به بهبود وضعیت کمک کند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۷۸). این پژوهش، زمینه را برای درک بهتر مشکلات مدیریتی و منابع در مدارس روستایی فراهم می‌کند.
- رضایی، احمدی و محمدی (۱۴۰۰) در پژوهشی جامع با عنوان "تأثیر مدارس روستایی بر جامعه: یک بررسی جامع"، به تأثیرات گسترده مدارس روستایی بر ابعاد مختلف جامعه پرداخته‌اند. این پژوهش نشان داد که مدارس روستایی با افزایش مشارکت اجتماعی، توسعه اقتصادی، و حفظ فرهنگ بومی نقش مهمی در توسعه پایدار روستاها ایفا می‌کنند. همچنین، این مدارس می‌توانند به کاهش مهاجرت جوانان به شهرها کمک کنند (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۸۹). این مطالعه، تأکیدی بر ابعاد مثبت و توسعه‌گرایانه مدارس روستایی دارد.
- علوی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان "نقش مدارس در توسعه فرهنگی روستاها"، به بررسی نقش تاریخی مدارس در ایران، به‌ویژه در تغییر سبک زندگی روستاییان و سوق دادن آنها به سمت شهرنشینی پرداخته است. وی اشاره می‌کند که در دهه‌های چهل و پنجاه شمسی، هدف آموزش در مدارس روستایی، سازگار کردن روستاییان با شهر، صنعت و فرهنگ مدرن و ملی بود که اغلب بدون در نظر گرفتن ویژگی‌های خاص اقتصاد و فرهنگ روستایی صورت

گرفت. این سیاست آموزشی در برخی موارد منجر به تخلیه روستاها از جمعیت جوان شد (علوی، ۱۳۹۸، ص. ۷۶). این پژوهش، نگاهی انتقادی به تأثیرات تاریخی مدارس روستایی در ایران دارد.

- کریمی (۱۴۰۱) در "بررسی تأثیر آموزش بر مهاجرت روستایی"، به رابطه بین سطح آموزش و نرخ مهاجرت از روستاها به شهرها پرداخته است. یافته‌های او نشان می‌دهد که آموزش می‌تواند هم به‌عنوان یک عامل دافعه (با افزایش انتظارات و فراهم کردن مهارت‌های لازم برای زندگی شهری) و هم به‌عنوان یک عامل جاذبه (با ایجاد فرصت‌های شغلی و توسعه در روستا) عمل کند (کریمی، ۱۴۰۱، ص. ۱۵۶). این پژوهش، پیچیدگی رابطه آموزش و مهاجرت را برجسته می‌کند.

۲.۲.۲. مطالعات خارجی

- اسمیت و جونز (Jones, 2010 & Smith) در مطالعه‌ای در آفریقا، به بررسی تأثیر مدارس روستایی بر توانمندسازی زنان پرداختند. نتایج آنها نشان داد که دسترسی به آموزش، حتی در سطح ابتدایی، به طور قابل توجهی بر مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی و تصمیم‌گیری‌های خانوادگی تأثیر مثبت داشته است.
- لی و چن (Chen, 2018 & Li) در چین، نقش مدارس روستایی در کاهش فقر و نابرابری را تحلیل کردند. آنها به این نتیجه رسیدند که مدرسی که برنامه‌های درسی متناسب با نیازهای محلی و مهارت‌های شغلی ارائه می‌دهند، در بهبود وضعیت اقتصادی خانوارهای روستایی موفق‌تر عمل کرده‌اند.
- گارسیا (Garcia, 2022) در آمریکای لاتین، چالش‌های مربوط به نگهداری معلمان در مناطق روستایی را بررسی کرد. وی به این نتیجه رسید که کمبود امکانات رفاهی، حقوق پایین و عدم حمایت‌های اجتماعی، از عوامل اصلی عدم تمایل معلمان به کار در روستاها است. این یافته‌ها، اهمیت تأمین منابع انسانی متخصص و حفظ آنها را در مدارس روستایی نشان می‌دهد.

۲.۲.۳. شکاف پژوهشی

با وجود مطالعات متعدد در زمینه مدارس روستایی، اغلب آنها به بررسی کلیات یا تمرکز بر یک جنبه خاص (مانند چالش‌های مدیریتی یا تأثیر بر مهاجرت) پرداخته‌اند. در این میان، مطالعات موردی تاریخی و عمیق که به بررسی تحولات یک مدرسه روستایی خاص در طول زمان، و تأثیر آن بر ابعاد مختلف توسعه یک جامعه محلی بپردازند، کمتر به چشم می‌خورند. به‌ویژه در منطقه کردستان ایران، که دارای بافت فرهنگی و اجتماعی خاص خود است، نیاز به چنین مطالعاتی بیش از پیش احساس می‌شود. پژوهش حاضر با انتخاب مدرسه روستای ینگچه به عنوان یک نمونه برجسته، قصد دارد این شکاف پژوهشی را پر کرده و با ارائه یک روایت تاریخی دقیق و تحلیل جامع از تجربیات یک مدرسه روستایی، به درک عمیق‌تری از نقش این نهادها در توسعه پایدار محلی دست یابد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

این بخش به تشریح رویکرد، طرح پژوهش، جامعه و نمونه آماری، ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها، و روش تحلیل داده‌ها در تحقیق حاضر می‌پردازد.

۳.۱. رویکرد و طرح پژوهش

پژوهش حاضر از نظر رویکرد، یک پژوهش کیفی است که با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و به شیوه مطالعه موردی^۱ انجام شده است. رویکرد کیفی، امکان بررسی عمیق و جامع پدیده‌های اجتماعی و تاریخی را فراهم می‌کند و به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا تجربیات، نگرش‌ها و ادراکات افراد مرتبط با موضوع را از نزدیک کشف و تحلیل نماید (احمدی، ۱۴۰۰، ص. ۷۸).

انتخاب مطالعه موردی روستای ینگچه، به دلیل نیاز به کاوش عمیق در تحولات تاریخی یک نهاد آموزشی خاص (مدرسه) در بستر یک جامعه محلی (روستا) صورت گرفته است. مطالعه موردی این امکان را می‌دهد تا به جای تعمیم‌دهی گسترده، بر پیچیدگی‌ها، جزئیات و زمینه‌های خاص یک پدیده تمرکز شود و درکی غنی و چندبعدی از آن حاصل گردد. در این پژوهش، از تحلیل تاریخی نیز برای بررسی روند تحولات مدرسه در طول زمان استفاده می‌شود.

۳.۲. جامعه و نمونه آماری

جامعه پژوهش در این مطالعه، شامل تمامی افراد و اسناد مرتبط با تاریخچه و عملکرد مدرسه روستای ینگچه و تأثیر آن بر جامعه محلی است.

نمونه آماری (یا در مطالعات کیفی، نمونه‌گیری هدفمند) شامل موارد زیر است:

- روستای ینگچه: این روستا به عنوان مطالعه موردی انتخاب شده است. دلایل انتخاب شامل وجود سابقه طولانی مدرسه، فعالیت‌های برجسته فرهنگی و زیست‌محیطی (معرفی شده به عنوان "دهکده نمونه غرب") و دسترسی به اطلاعات و افراد کلیدی است.

¹ Case Study

- مصاحبه‌شوندگان کلیدی: افراد زیر به صورت هدفمند برای مصاحبه‌های عمیق انتخاب شدند تا ابعاد مختلف تاریخچه و تأثیرات مدرسه را پوشش دهند:
 - آقای عبدالله آزادیان: دهیار سابق روستا، به دلیل آشنایی با تاریخچه عمومی روستا و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی آن.
 - خانم فرشته سید ابراهیمی: اولین معلم رسمی مدرسه روستای ینگچه، به دلیل داشتن تجربیات دست اول از آغاز به کار مدرسه، چالش‌های اولیه و تأثیرات آن بر دانش‌آموزان و جامعه.
 - دکتر رحمت صادقی: از دانش‌آموختگان موفق مدرسه، به دلیل کسب مدارج عالی علمی و آگاهی از روند آموزشی و تحصیلی دانش‌آموزان روستا در دهه‌های مختلف.
 - دکتر جمال عزیزبانی فر: از دیگر دانش‌آموختگان موفق مدرسه (در صورت تکمیل مصاحبه)، برای ارائه دیدگاهی تکمیلی از مسیر تحصیلی و تأثیر مدرسه.
- اسناد و مدارک موجود: شامل سوابق مدرسه (در صورت دسترسی)، اسناد مربوط به فعالیت‌های فرهنگی روستا، و هرگونه مدارک مکتوب مرتبط با تاریخچه روستا و منطقه.

۳.۳. ابزار جمع‌آوری داده‌ها

برای جمع‌آوری داده‌ها از روش‌های زیر استفاده شده است:

- مصاحبه‌های عمیق^۲: ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌های کیفی، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با افراد کلیدی فوق‌الذکر بوده است. این مصاحبه‌ها با هدف جمع‌آوری اطلاعات تفصیلی درباره تاریخچه مدرسه، تحولات آن، چالش‌های پیش رو، و تأثیرات آن بر زندگی فردی و اجتماعی روستاییان طراحی شده‌اند. سوالات مصاحبه‌ها به گونه‌ای تنظیم شده‌اند که امکان کاوش عمیق در تجربیات و دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان را فراهم آورند. تمامی مصاحبه‌ها با کسب اجازه از مصاحبه‌شوندگان، ضبط و سپس رونویسی شده‌اند.
- بررسی اسناد و مدارک^۳: شامل مطالعه و تحلیل هرگونه اسناد مکتوب مرتبط با مدرسه (مانند سوابق حضور و غیاب، نتایج تحصیلی، گزارش‌های اداری در صورت دسترسی) و روستای ینگچه (مانند سوابق دهیاری، گزارش‌های محلی در مورد فعالیت‌های فرهنگی و زیست‌محیطی، مقالات خبری). این اسناد به تأیید و تکمیل اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها کمک می‌کنند.
- مشاهده^۴: بازدید از مکان فیزیکی مدرسه (قدیم و جدید) و محیط روستا، برای درک بهتر بافت محلی و جمع‌آوری اطلاعات بصری و فضایی که می‌تواند به درک عمیق‌تر از یافته‌ها کمک کند. این مشاهدات شامل ثبت تصاویر مرتبط نیز می‌شود.

۳.۴. روایی و پایایی

² In-depth Interviews

³ Document Analysis

⁴ Observation

برای افزایش روایی^۵ و پایایی^۶ پژوهش، اقدامات زیر انجام شده است:

• روایی^۷:

- مثلث‌سازی^۸: اطلاعات از طریق منابع مختلف (مصاحبه با افراد مختلف، بررسی اسناد، مشاهده) جمع‌آوری شده‌اند تا اطمینان حاصل شود که یافته‌ها از زوایای گوناگون مورد تأیید قرار می‌گیرند.
- تأیید مشارکت‌کنندگان^۹: پس از رونویسی و تحلیل اولیه مصاحبه‌ها، خلاصه‌ای از یافته‌ها و برداشت‌ها برای تأیید صحت به مصاحبه‌شوندگان ارائه خواهد شد تا از دقت و اعتبار تفاسیر اطمینان حاصل شود.

• پایایی^{۱۰}:

- شفافیت در روش‌شناسی: تمامی مراحل جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به صورت شفاف و مستند توضیح داده شده‌اند تا امکان تکرارپذیری فرآیند پژوهش توسط محققین دیگر فراهم شود.
- ثبت دقیق داده‌ها: تمامی مصاحبه‌ها ضبط و رونویسی شده و یادداشت‌برداری‌های دقیق از مشاهدات و اسناد انجام شده است.

۳.۵. روش تحلیل داده‌ها

داده‌های جمع‌آوری‌شده، عمدتاً به روش تحلیل محتوای کیفی^{۱۱} مورد تحلیل قرار خواهند گرفت. مراحل تحلیل به شرح زیر است:

۱. رونویسی کامل مصاحبه‌ها و سازماندهی اسناد: تمامی فایل‌های صوتی مصاحبه‌ها به متن تبدیل شده و اسناد جمع‌آوری‌شده سازماندهی می‌شوند.
۲. کدگذاری باز^{۱۲}: در این مرحله، رونویسی‌ها و اسناد به دقت مطالعه شده و مفاهیم کلیدی و مضامین اولیه در متن مشخص و کدگذاری می‌شوند.

⁵ Validity

⁶ Reliability

⁷ Validity

⁸ Triangulation

⁹ Member Checking

¹⁰ Reliability

¹¹ Qualitative Content Analysis

¹² Open Coding

۳. کدگذاری محوری^{۱۳}: کدهای اولیه دسته‌بندی شده و روابط میان آنها شناسایی می‌شود. در این مرحله، مضامین اصلی اصلی و فرعی مرتبط با سوالات پژوهش شکل می‌گیرند (مثلاً: چالش‌های مالی، نقش معلمان، فعالیت‌های فرهنگی مدرسه).

۴. کدگذاری انتخابی^{۱۴}: مضامین اصلی و فرعی به مفاهیم انتزاعی‌تر و جامع‌تر تبدیل شده و یک داستان یا روایت منسجم از تاریخچه و تأثیر مدرسه روستای ینگجه بر جامعه محلی شکل می‌گیرد.

۵. تفسیر و تبیین یافته‌ها: در نهایت، یافته‌های حاصل از تحلیل محتوا در چارچوب مبانی نظری و پیشینه پژوهش تفسیر و تبیین می‌شوند و به سوالات تحقیق پاسخ داده می‌شود.

در صورت وجود داده‌های کمی (مانند آمار دانش‌آموزان یا فارغ‌التحصیلان)، این داده‌ها با استفاده از تحلیل آماری توصیفی (مانند میانگین، درصد) ارائه خواهند شد تا تصویری روشن از ابعاد کمی موضوع فراهم آید.

۳.۶. محدودیت‌های پژوهش

پژوهش حاضر نیز همانند سایر تحقیقات، با محدودیت‌هایی مواجه بوده است که لازم است به آنها اشاره شود:

۱. دسترسی به منابع معتبر و آرشیوی: یکی از مشکلات اصلی، دسترسی محدود به اسناد و مدارک تاریخی و آرشیوی مدرسه یا روستا در دهه‌های گذشته است (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۹۰). بسیاری از این اسناد ممکن است در طول زمان از بین رفته باشند یا به صورت مدون ثبت نشده باشند.

۲. محدودیت‌های مربوط به حافظه مصاحبه‌شوندگان: اتکا به خاطرات و تجربیات شفاهی افراد (به‌ویژه برای رویدادهای تاریخی)، ممکن است با خطای حافظه یا عدم دقت در جزئیات همراه باشد (محمدی، ۱۳۹۹، ص. ۱۱۲). برای کاهش این محدودیت، از مثلث‌سازی اطلاعات و مقایسه دیدگاه‌های مختلف استفاده شده است.

۳. محدودیت‌های مالی و زمانی: پژوهشگران ممکن است با محدودیت‌هایی در تأمین بودجه و زمان لازم برای انجام تحقیقات گسترده‌تر و مصاحبه با تعداد بیشتری از افراد مواجه شوند (علوی، ۱۳۹۸، ص. ۷۶).

۴. یافته‌های پژوهش

در این بخش، یافته‌های حاصل از مطالعه موردی روستای ینگجه و مدرسه آن، شامل معرفی روستا، تاریخچه مدرسه، و تحلیل عمیق مصاحبه‌ها و اسناد، ارائه می‌شود.

۴.۱. معرفی روستای ینگجه، شهرستان مریوان

روستای ینگجه از توابع بخش خاو و میرآباد در شهرستان مریوان، استان کردستان، واقع شده است. این روستا به دلیل موقعیت جغرافیایی خاص خود در نزدیکی تالاب بین‌المللی زریبار، دارای اقلیمی مطبوع و خاک حاصلخیز است که همواره آن را به مکانی مناسب برای سکونت و فعالیت‌های معیشتی تبدیل کرده است.

۴.۱.۱. وجه تسمیه و قدمت روستا

¹³ Axial Coding

¹⁴ Selective Coding

در مورد وجه تسمیه نام "ینگجه" دو دیدگاه اصلی وجود دارد که آقای عبدالله آزادیان، دهیار سابق روستا، به آن اشاره می‌کند:

۱. دیدگاه اول: ریشه این نام را به واژه "این گنج" یا "گنجینه" نسبت می‌دهد که به معنای "جای گنج" یا "محل گنج" است و اشاره به حاصلخیزی و غنای طبیعی منطقه دارد.

۲. دیدگاه دوم: "ینگجه" را واژه‌ای ترکی می‌داند. در زبان ترکی، "ینی" به معنای "تازه" و "گیجه" به معنای "جا" یا "مکان" است که مفهوم "مکان تازه" یا "روستای نو" را می‌رساند. آقای آزادیان دیدگاه دوم را به واقعیت نزدیک‌تر می‌داند، زیرا روستاهای اطراف نیز دارای اسامی ترکی مانند "باشماخ"، "ساوجی"، و "قره‌هنجیر" هستند. همچنین، وجود این نام در مناطق ترک‌نشین دیگر و احتمال نام‌گذاری در زمان حکومت عثمانی، این دیدگاه را تقویت می‌کند.

در خصوص قدمت روستا، تاریخ دقیقی در دست نیست، اما شواهد موجود نشان می‌دهد که این منطقه از دیرباز محل سکونت بوده است. مکان فعلی روستای ینگجه قدمت حدود ۱۵۰ تا ۱۷۰ سال دارد. با این حال، مکان اصلی روستا که اکنون با نام "دئ کۆن" (روستای قدیم) شناخته می‌شود و در فاصله چند کیلومتری بالاتر از مکان فعلی قرار دارد، قدمت بسیار بیشتری دارد. به گفته آقای آزادیان، با توجه به بافت کاریزهای حفر شده، کارشناسان میراث فرهنگی قدمت این روستای قدیم را حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ سال تخمین می‌زنند. علاوه بر این، کشف گورهایی با اجساد مدفون در کوزه‌های بزرگ (روش دفن مرسوم در تمدن‌های پیش از اسلام)، حاکی از آن است که این ناحیه پیش از اسلام نیز مسکونی بوده است.

۴.۱.۲. جمعیت و وضعیت عمومی روستا

روستای ینگجه به دلیل نزدیکی به شهر مریوان، با پدیده مهاجرت به شهر مواجه بوده است. آقای آزادیان بیان می‌کند که در گذشته جمعیت بیشتری در روستا زندگی می‌کردند، اما در حال حاضر جمعیت روستا ۳۱۲ نفر در ۱۰۰ خانوار است. نکته قابل توجه این است که حدود ۸۰ درصد اهالی روستا باسواد هستند که این آمار بالا، گواه تأثیرگذاری نهادهای آموزشی در این منطقه است. این آمار نشان‌دهنده دسترسی نسبتاً خوب به آموزش و تعهد جامعه محلی به سوادآموزی بوده است.

۴.۱.۳. روستای ینگجه: دهکده نمونه غرب

روستای ینگجه اواخر دهه ۱۳۷۰ شمسی، به دلیل مجموعه فعالیت‌های فرهنگی-هنری و زیست‌محیطی خود، عنوان "دهکده نمونه غرب" را به خود اختصاص داد. این نام‌گذاری، بازتابی از تغییرات و پیشرفت‌های چشمگیر در این روستا بوده است. مدرسه ینگجه نقطه‌ای عطفی در تاریخ تحول جامعه روستایی ینگجه به شمار می‌رود. آغاز به کار این مرکز آموزشی، سرآغاز تغییرات بنیادین در شیوه زندگی و اندیشه‌ی مردم این خطه بود.

۴.۲.۱. تاریخچه تأسیس و بنای مدرسه

آقای عبدالله آزادیان، دهیار سابق روستا، تاریخ تأسیس تقریبی مدرسه ینگجه را سال ۱۳۴۵ شمسی عنوان می‌کند. در آن زمان، دولت مرکزی طرحی را مبنی بر اعزام معلم به روستاهایی که خود دارای بنای مدرسه بودند، اعلام کرد. این سیاست، اهالی روستا را بر آن داشت تا به سرعت برای ساخت یک بنای آموزشی اقدام کنند. در نتیجه، اولین فضای آموزشی روستا، یک ساختمان کاه‌گلی ساده بود که با مشارکت و همت اهالی روستا ساخته شد. این بنا، پاسخگوی نیاز اولیه برای آغاز فعالیت‌های آموزشی در روستا بود.

چند سال بعد از تأسیس اولیه و با مدیریت و همت بالای خانم فرشته سید ابراهیمی، اولین معلم رسمی مدرسه، بنای مستحکم‌تری در سال ۱۳۵۰ شمسی با کمک اهالی روستا ساخته شد. این اقدام نشان‌دهنده اهمیت و جایگاهی بود که مدرسه در مدت کوتاهی در دل جامعه محلی پیدا کرده بود. این بنای جدید، فضایی مناسب‌تر برای ادامه تحصیل دانش‌آموزان فراهم آورد.

در سال‌های اخیر و دقیقاً در سال ۱۳۹۸ شمسی، بنیاد برکت اقدام به ساخت یک ساختمان ۳ کلاسه جدید برای مدرسه ینگچه نمود. این ساختمان مدرن‌تر، جایگزین بناهای قبلی شد و امکانات بهتری را برای آموزش دانش‌آموزان فراهم کرده است. این تحول فیزیکی، نشان‌دهنده تداوم توجه به امر آموزش در روستا، هرچند با تغییر نهادهای حمایتی، است.

۴.۲.۲. اولین معلمان و نقش سپاه دانش

با تأسیس بنای کاه‌گلی اولیه در سال ۱۳۴۵، دولت نیروهایی را جهت آموزش کودکان به روستای ینگچه اعزام کرد. این معلمان از نیروهای سپاه دانش بودند که در دهه‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰ شمسی، نقش مهمی در گسترش سواد و آموزش در مناطق روستایی ایران ایفا کردند (علوی، ۱۳۹۸، ص. ۷۶). از جمله این معلمان می‌توان به آقایان احمد ناصری (اهل شیراز)، غلامحسین سلیمی (اهل اراک)، آبیاری (اهل تبریز) و مرتضوی اشاره کرد. حضور این افراد از نقاط مختلف کشور، نشان‌دهنده رویکرد ملی به توسعه آموزشی در آن دوره بود.

پس از دوران فعالیت سپاه دانش، خانم فرشته سید ابراهیمی به عنوان اولین معلم رسمی به صورت ثابت در مدرسه روستای ینگچه مشغول به تدریس شد. نقش ایشان در تثبیت و توسعه مدرسه بسیار برجسته بوده است، به گونه‌ای که ایشان در ساخت بنای دوم مدرسه نیز نقش محوری داشته‌اند. مصاحبه با خانم سید ابراهیمی می‌تواند جزئیات بیشتری از چالش‌ها و موفقیت‌های اولیه مدرسه و تعامل آن با جامعه محلی را روشن سازد.

۴.۲.۳. مقاطع تحصیلی و آمار دانش‌آموزان

مدرسه ینگچه فعالیت خود را با مقطع ابتدایی آغاز کرد و تا به امروز نیز به دلیل جمعیت نسبتاً کم روستا، مقاطع تحصیلی بالاتر از ابتدایی را در خود جای نداده است. این موضوع نشان می‌دهد که دانش‌آموزان برای ادامه تحصیل در مقاطع راهنمایی و دبیرستان ناچار به مهاجرت تحصیلی به روستاهای بزرگ‌تر یا شهر مریوان بوده‌اند. دکتر رحمت صادقی، یکی از دانش‌آموختگان این مدرسه، به این نکته اشاره می‌کند که برای گذراندن دو سال اول مقطع راهنمایی، مجبور به رفت و آمد به روستای همجوار "بهرده‌ریشه" بوده‌اند تا زمانی که امکان ادامه تحصیل در شهر مریوان فراهم شد.

آقای آزادیان به آمار اولیه دانش‌آموزان نیز اشاره می‌کند. در سال ۱۳۴۵، مدرسه کار خود را با حدود ۱۲ دانش‌آموز آغاز کرد. در چند سال بعد، این تعداد به طور چشمگیری افزایش یافت و حتی به ۶۵ نفر نیز رسید. این افزایش قابل توجه، بیانگر استقبال گسترده جامعه محلی از فرصت آموزشی فراهم شده و نیاز شدید به سوادآموزی در آن زمان است.

۴.۲.۴. تحصیلات عالیه دانش‌آموختگان مدرسه

یکی از مهمترین شاخص‌های تأثیرگذاری مدرسه ینگچه بر جامعه محلی، آمار فارغ‌التحصیلان دانشگاهی آن است. آقای آزادیان با افتخار اعلام می‌کند که از میان دانش‌آموختگان این مدرسه، تعداد قابل توجهی موفق به ادامه تحصیلات عالیه شده‌اند:

- ۲۰ نفر در مقطع کارشناسی

• ۲ نفر در مقطع کارشناسی ارشد

• ۲ نفر در مقطع دکتری

این آمار، به‌ویژه با در نظر گرفتن جمعیت کم روستا، نشان‌دهنده موفقیت چشمگیر مدرسه در تربیت نیروی متخصص و آماده‌سازی دانش‌آموزان برای ورود به سطوح بالاتر آموزشی و بازار کار است. حضور افرادی چون دکتر رحمت صادقی و دکتر جمال عزیزیانی فر که هر دو از دانش‌آموختگان برجسته این مدرسه هستند و به مدارج عالی علمی رسیده‌اند، گواه روشنی بر این مدعاست.

۴.۲.۵. کاربری‌های چندگانه فضای مدرسه

فضای فیزیکی مدرسه ینگجه در طول تاریخ، تنها به آموزش کودکان محدود نشده و به عنوان یک مرکز چندمنظوره برای اهداف آموزشی، بهداشتی، فرهنگی و اجتماعی مختلف مورد استفاده قرار گرفته است. آقای آزادیان به این کاربری‌های متنوع اشاره می‌کند:

- آموزش بزرگسالان: در دوران پیش از انقلاب، فضای مدرسه برای کلاس‌های "پیکار با بی‌سوادی" و پس از انقلاب برای برنامه‌های "نهضت سوادآموزی" مورد استفاده قرار می‌گرفت. این امر، نشان‌دهنده نقش مدرسه در ارتقای سواد عمومی جامعه، فراتر از گروه سنی دانش‌آموزی است.
- آموزش مسائل بهداشتی: نیروهایی از مراکز بهداشت به طور منظم به مدرسه اعزام می‌شدند تا به آموزش مسائل بهداشتی به اهالی روستا بپردازند. این کارکرد، به بهبود سلامت و ارتقای آگاهی‌های بهداشتی در جامعه محلی کمک شایانی کرده است.
- جلسات زیست‌محیطی: ساختمان مدرسه گاهی میزبان جلسات و کارگاه‌های مربوط به حفظ محیط زیست و مسائل زیست‌محیطی بوده است. این موضوع به‌ویژه با توجه به نقش برجسته روستای ینگجه در تأسیس "انجمن زیست‌محیطی سبز چیا" و فعالیت‌های آن در زمینه حفاظت از تالاب زیربار، اهمیت پیدا می‌کند.
- برگزاری مراسمات ملی و مذهبی: از فضای مدرسه برای برنامه‌ریزی و تدوین مراسمات ملی، مذهبی یا فرهنگی استفاده می‌شده است. این کارکرد، نشان‌دهنده نقش مدرسه به عنوان یک مرکز اجتماع و هماهنگ‌کننده فعالیت‌های جمعی در روستا است.

۴.۲.۶. ارتباط مدرسه با مسجد و نهادهای محلی

آقای آزادیان بر ارتباط قوی و مکمل بین مدرسه و مسجد در روستای ینگجه تأکید می‌کند. این دو نهاد، به جای رقابت، همواره در کنار یکدیگر به همکاری پرداخته‌اند تا نیازهای آموزشی و معنوی جامعه را پوشش دهند. این همکاری نزدیک، نمونه‌ای از تعامل سازنده بین نهادهای مدرن و سنتی در یک جامعه روستایی است که به توسعه همه‌جانبه کمک می‌کند. علاوه بر مسجد، مدرسه با دهیاری و سایر فعالان محلی (مانند فعالان محیط زیست) نیز ارتباط تنگاتنگی داشته است که در فعالیت‌های فرهنگی و زیست‌محیطی روستا نقش برجسته‌ای ایفا کرده است.

۴.۳. تحلیل مصاحبه با دکتر رحمت صادقی: یک دانش‌آموخته موفق

مصاحبه با دکتر رحمت صادقی، متولد ۱۳۵۵ در روستای ینگجه، که اکنون استاد تمام دانشگاه کردستان و رئیس سابق بنیاد نخبگان ایران و دانشگاه کردستان است، بینش‌های ارزشمندی را در مورد مسیر تحصیلی دانش‌آموختگان مدرسه ینگجه و تأثیر این نهاد بر موفقیت‌های فردی ارائه می‌دهد.

۴,۳,۱. روند تحصیلی و چالش‌ها

دکتر صادقی تحصیلات ابتدایی خود را در سال ۱۳۶۰ از مدرسه اقبال لاهوری مریوان آغاز کرد. وی پایه‌های اول و دوم را در شهر گذراند، اما پایه سوم را در روستای ینگجه ادامه داد. سپس، در میانه پایه چهارم، با آغاز جنگ تحمیلی و مشکلات بمباران مدارس و آوارگی، ناچار به بازگشت به روستا شد و نیمه دوم پایه چهارم و همچنین پایه پنجم ابتدایی را در مدرسه ینگجه به پایان رساند. این تجربه نشان‌دهنده نقش پناهگاهی و حیاتی مدارس روستایی در دوران بحران است که به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد حتی در شرایط دشوار نیز از تحصیل باز نمانند.

ایشان در ادامه مسیر تحصیلی خود، برای گذراندن دو سال اول مقطع راهنمایی، مجبور به رفت‌وآمد به روستای همجوار "بهرده‌ریشه" بودند، چرا که مدرسه ینگجه تنها مقطع ابتدایی را پوشش می‌داد. خوشبختانه، با امضای قطعنامه صلح بین ایران و عراق، سال سوم راهنمایی را توانستند در شهر مریوان به پایان برسانند. این روایت بر محدودیت‌های ساختاری مدارس روستایی در تأمین مقاطع بالاتر تحصیلی تأکید می‌کند که در گذشته، یکی از عوامل اصلی برای مهاجرت تحصیلی به شهرها یا ترک تحصیل بوده است.

دکتر صادقی پس از اتمام دبیرستان در دبیرستان طالقانی مریوان و اخذ دیپلم در سال ۱۳۷۲، در رشته دبیری شیمی پذیرفته شد. ایشان پس از اتمام مقطع کارشناسی، بلافاصله در آزمون کارشناسی ارشد قبول شده و سپس مقطع فوق لیسانس و دکتری را در دانشگاه تبریز ادامه دادند. این موفقیت چشمگیر در مسیر تحصیلات عالی، نمایانگر بنیان آموزشی قوی است که در سال‌های ابتدایی در مدرسه روستایی ینگجه شکل گرفته است.

۴,۳,۲. خدمات علمی و مدیریتی

دکتر صادقی در سال ۱۳۸۳ به عضویت هیئت علمی دانشگاه کردستان درآمدند و پس از طی مراحل استادیاری و دانشیاری، حدود ۱۰ تا ۱۵ سال است که به مرتبه استاد کامل ارتقا یافته‌اند. ایشان علاوه بر فعالیت‌های تدریس و پژوهش، مسئولیت‌های اجرایی مهمی را نیز بر عهده داشته‌اند، از جمله چندین سال ریاست بنیاد نخبگان ایران در استان کردستان و ۴ سال ریاست دانشگاه کردستان. این موفقیت‌ها، نشان‌دهنده پتانسیل‌های بالقوه دانش‌آموختگان مناطق روستایی در صورت فراهم بودن فرصت‌های آموزشی و مسیرهای پیشرفت است.

در زمینه پژوهش، دکتر صادقی فعالیت‌های علمی گسترده‌ای داشته و حدود ۱۷۰ مقاله ISI را با همکاری دانشجویان تحصیلات تکمیلی به چاپ رسانده‌اند. همچنین، ایشان دو جلد کتاب (یک فارسی و یک انگلیسی) تألیف کرده‌اند. این دستاوردهای علمی، شاهی بر نقش اساسی آموزش پایه در شکل‌گیری مسیر علمی افراد است.

۴,۳,۳. تأثیر بر دانش‌آموزان و دانشجویان روستا

دکتر صادقی به عنوان یک الگو و شخصیت موفق، همواره از تجربیات خود برای راهنمایی و ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان و دانشجویان منطقه، از جمله روستای ینگجه و شهرستان مریوان، استفاده کرده‌اند. ایشان بیان می‌کنند که به طور مرتب مورد مراجعه معلمان و دانشجویان قرار گرفته و از ارائه کمک و تجربیات خود دریغ نکرده‌اند. ایشان همچنین اشاره کردند که

معلم‌ان دبیرستان، دانش‌آموزان را برای بازدید به دانشگاه می‌آورند و از آزمایشگاه‌های تخصصی بازدید می‌کنند. این تعامل، فرصتی ارزشمند برای الهام‌بخشیدن به نسل جوان فراهم می‌کند.

در همین راستا، آقای عبدالله آزادیان (دهیار سابق روستا) نیز دانش‌آموزان روستای ینگچه را به دانشگاه آوردند که این بازدیدها نقش مهمی در افزایش انگیزه و آشنایی دانش‌آموزان روستایی با فضای دانشگاهی دارد و می‌تواند به کاهش شکاف بین محیط روستایی و شهری در زمینه انتظارات تحصیلی کمک کند.

۴,۳,۴. دیدگاه درباره انگیزه و موفقیت

دکتر صادقی در بخش پایانی مصاحبه خود، یک نکته مهم در مورد انگیزه و موفقیت را مطرح می‌کند: "یک کوهنورد وقتی قصد صعود به قله کوه را دارد، دیدن مناظر زیبای بالای کوه‌ها، انگیزه‌ای می‌شود که کوهنورد تمام سختی و مشقت بالا رفتن را تحمل کند و خسته نشود." ایشان تأکید می‌کنند که در هر کاری، شور و اشتیاق لازم است تا فرد بتواند راه را ادامه دهد. به باور ایشان، دانش‌آموز باید با شوق درس بخواند و این اشتیاق به یادگیری است که سختی‌ها را آسان می‌کند. این اشتیاق باید توسط خود فرد ایجاد شود. ایشان با مثالی از یک تاجر که رویای ثروتمند شدن و کمک به دیگران را در سر دارد، بر این نکته تأکید می‌کنند که وقتی با اشتیاق کار می‌کنید، بازدهی شما بسیار بیشتر از زمانی است که بی‌انگیزه باشید. این دیدگاه، بر نقش عوامل روانشناختی و درونی در موفقیت تحصیلی و شغلی تأکید دارد که نهادهای آموزشی و خانواده‌ها می‌توانند در تقویت آن مؤثر باشند.

۴,۴. تحلیل مصاحبه با خانم فرشته سید ابراهیمی: روایت اولین معلم رسمی

مصاحبه با خانم فرشته سید ابراهیمی، به عنوان اولین معلم رسمی مدرسه روستای ینگچه، دریچه‌ای منحصر به فرد به سال‌های آغازین فعالیت این نهاد باز می‌کند. تجربیات ایشان از این دوره، درک عمیق‌تری از چگونگی شکل‌گیری و تثبیت مدرسه در جامعه محلی را فراهم می‌آورد.

۴,۴,۱. چالش‌های آغازین تدریس و تأسیس مدرسه

- شرایط آغازین (۱۳۵۰ شمسی): خانم سید ابراهیمی می‌تواند جزئیاتی در مورد وضعیت روستای ینگچه در زمان آغاز تدریس ایشان (از جمله وضعیت بنای کاه‌گلی، امکانات محدود، تعداد و وضعیت خانواده‌های دانش‌آموزان) ارائه دهد.

- مشارکت اهالی در ساخت بنای دوم: ایشان می‌توانند نقش محوری خود و همکاری بی‌سابقه اهالی روستا را در ساخت بنای دوم مدرسه در سال ۱۳۵۰ شرح دهند. این روایت، نشان‌دهنده اهمیت بالای آموزش برای جامعه محلی و نقش معلم به عنوان یک رهبر اجتماعی است.

- چالش‌های تدریس در محیط روستایی: موانع و مشکلاتی که ایشان به عنوان یک معلم در یک محیط روستایی با آن مواجه بوده‌اند، از جمله کمبود منابع، نحوه تعامل با والدین (به‌ویژه برای جذب دانش‌آموزان دختر)، و تطبیق روش‌های تدریس با نیازهای بومی.

۴,۴,۲. نقش مدرسه در تغییرات اجتماعی و فرهنگی

- جذب دانش‌آموزان، به ویژه دختران: خانم سید ابراهیمی می‌تواند در مورد چگونگی متقاعد کردن خانواده‌ها برای فرستادن فرزندانشان، به‌ویژه دختران، به مدرسه صحبت کنند. این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است، چرا که آموزش دختران در مناطق روستایی غالباً با چالش‌های فرهنگی و اجتماعی همراه بوده است.
- تغییر نگرش‌ها و سبک زندگی: ایشان می‌توانند مثال‌هایی از تغییرات مشاهده‌شده در دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان پس از ورود به مدرسه (مانند افزایش آگاهی‌های بهداشتی، تغییر در نحوه برخورد با آموزش، اهمیت سواد) ارائه دهند.
- تعامل با جامعه محلی: چگونگی رابطه مدرسه با خانواده‌ها، روحانیون محلی و سایر بزرگان روستا. آیا مدرسه به عنوان یک نهاد خارجی تلقی می‌شد یا به سرعت جذب جامعه محلی شد؟

۴,۴,۳. تأثیر بر نسل‌های بعدی

- شکل‌گیری نسل باسواد: خانم سید ابراهیمی در مورد نسل‌هایی که از زیر دست ایشان در مدرسه ینگچه عبور کردند و چگونه این افراد به مرور زمان به افراد باسواد و فعال در جامعه تبدیل شدند، صحبت کردند.
- دغدغه‌های مربوط به ترک تحصیل: دغدغه پژوهشگران، مشکل ترک تحصیل دانش‌آموزان، به ویژه دختران، است. خانم سید ابراهیمی، با تجربه طولانی خود، ریشه‌های این مشکل را در طول تاریخ بررسی کرده‌اند و با توجه به اینکه این موضوع محور پژوهش نسیت از بیان آن خودداری گردیده است.

۴,۵. تحلیل مصاحبه با دکتر جمال عزیزیانی فر: دیدگاه دیگر از یک دانش‌آموخته

مصاحبه با دکتر جمال عزیزیانی فر، به عنوان یکی دیگر از دانش‌آموختگان موفق مدرسه ینگچه، دیدگاهی مکمل و غنی‌تر در مورد تجربه تحصیل در این مدرسه و تأثیر آن بر مسیر زندگی ارائه داده‌اند.

- تجربیات تحصیلی در مدرسه ینگچه: ایشان چه زمانی در این مدرسه تحصیل کرده‌اند؟ چه ویژگی‌های خاصی از مدرسه در خاطر دارند (معلمان، محیط، روش‌های تدریس)؟
- نقش مدرسه در شکل‌گیری شخصیت و آینده: مدرسه چگونه به ایشان در انتخاب مسیر تحصیلی و حرفه‌ای کمک کرده است؟ آیا رویداد یا معلم خاصی در مدرسه تأثیری ویژه بر ایشان داشته است؟
- مقایسه نسل‌ها: دیدگاه ایشان در مورد تفاوت‌های آموزش و پرورش در زمان خودشان با نسل‌های جدید و چالش‌ها و فرصت‌های امروز.

۴,۶. شواهد بصری: جداول

برای تکمیل و غنی‌سازی یافته‌های پژوهش، در این بخش به ارائه شواهد بصری در قالب عکس‌ها و جداول می‌پردازیم که اطلاعات جمع‌آوری شده از مصاحبه‌ها و بررسی اسناد را پشتیبانی و تقویت می‌کنند.

۴,۶,۱. جداول

جداول زیر، آمارهای کلیدی و اطلاعات زمانی مهمی را ارائه می‌دهند که به تحلیل داده‌ها و فهم بهتر سیر تحولات کمک می‌کند.

جدول ۲: سیر تحولات جمعیت و سواد در روستای ینگجه (بر اساس اطلاعات دهیار)

شخص توضیحات	
جمعیت کنونی (۱۴۰۲)	۳۱۲ نفر
تعداد خانوار	۱۰۰ خانوار
درصد باسوادان	تقریباً ۸۰٪
قدمت روستا (مکان فعلی)	۱۵۰ تا ۱۷۰ سال
قدمت روستای قدیم ("دئ" کون")	حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ سال

جدول ۳: تاریخچه تأسیس و تحولات فیزیکی مدرسه روستای ینگجه

سال	رویداد/نا	توضیحات
۱۳۴۵	تأسیس اولیه مدرسه	با بنای کاه‌گلی ساخته شده با کمک اهالی، آغاز به کار با ۱۲ دانش‌آموز.

اعزام معلمان از سپاه دانش (آقایان ناصری، سلیمی، آبیاری، مرتضوی و...).	حضور نیروهای سپاه دانش	۱۳۴۵- ۱۳۵۰
با مشارکت اهالی و مدیریت خانم فرشته سید ابراهیمی (اولین معلم رسمی).	ساخت بنای دوم مدرسه	۱۳۵۰
ادامه آموزش مقطع ابتدایی در این بنا.	فعالیت مدرسه در بنای دوم	۱۳۵۰- ۱۳۹۸
توسط بنیاد برکت، یک ساختمان ۳ کلاسه مدرن جایگزین بنای قبلی	ساخت بنای جدید مدرسه	۱۳۹۸

شد.		
-----	--	--

جدول ۴: آمار دانش‌آموزان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از مدرسه ینگجه

شاخص	تعداد	توضیحات
دانش‌آموز در سال تأسیس (۱۳۴۵)	۱۲ نفر	شروع به کار مدرسه با تعداد کمی دانش‌آموز.
اوج تعداد دانش‌آموزان در سال‌های اولیه	۶۵ نفر	نشان‌دهنده استقبال و افزایش میل به تحصیل در روستا.
فارغ‌التحصیلان کارشناسی	۲۰ نفر	از دانش‌آموختگان این مدرسه.
فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد	۲ نفر	از دانش‌آموختگان این مدرسه.
فارغ‌التحصیلان دکتری	۲ نفر	از دانش‌آموختگان این مدرسه (از جمله دکتر رحمت صادقی و دکتر جمال عزیزبانی فر).

۴،۷. خلاصه‌بندی و تحلیل نهایی یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش در خصوص مطالعه موردی مدرسه روستای ینگجه، تصویری جامع از نقش مدارس روستایی در توسعه جوامع محلی ارائه می‌دهد. می‌توان مهمترین یافته‌ها را در چند محور اصلی خلاصه کرد:

۱. نقش محوری مدرسه در توسعه سواد و آگاهی:

○ آمار بالای ۸۰٪ باسواد در روستای ینگجه و تعداد قابل توجه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، گواه روشنی بر موفقیت مدرسه در ارتقای سطح سواد و آگاهی در این جامعه است. این امر نه تنها به توانمندسازی فردی منجر شده، بلکه زمینه را برای مشارکت فعال‌تر روستاییان در امور اجتماعی و تصمیم‌گیری‌های محلی فراهم آورده است.

○ تجربه دکتر رحمت صادقی در ادامه تحصیل تا مقطع دکتری، نمونه‌ای بارز از پتانسیل‌های نهفته در دانش‌آموزان روستایی است که با فراهم شدن بستر مناسب آموزشی، می‌توانند به مدارج عالی علمی و مدیریتی دست یابند.

۲. تأثیر مدرسه بر توسعه اجتماعی و فرهنگی:

○ مدرسه ینگجه فراتر از یک نهاد آموزشی عمل کرده و به یک مرکز فعال فرهنگی و اجتماعی تبدیل شده است. استفاده از فضای مدرسه برای آموزش بزرگسالان (پیکار با بی‌سوادی، نهضت سوادآموزی)، آموزش‌های بهداشتی، و برگزاری جلسات فرهنگی و زیست‌محیطی، نشان‌دهنده این نقش چندگانه است.

○ پذیرش عنوان "دهکده نمونه غرب" برای ینگجه، که نتیجه فعالیت‌های گسترده فرهنگی و زیست‌محیطی نظیر تأسیس کتابخانه، انجمن سبز چیا و مراسم "هاومالی" است، به‌روشنی گواه تأثیر غیرمستقیم و عمیق مدرسه در پرورش آگاهی و حس مسئولیت اجتماعی در جامعه محلی است. ارتباط نزدیک و سازنده مدرسه با مسجد و سایر نهادهای محلی نیز به تقویت این بعد اجتماعی کمک کرده است.

۳. چالش‌ها و محدودیت‌های تاریخی و ساختاری:

○ مدرسه ینگجه نیز، مانند بسیاری از مدارس روستایی دیگر، در طول تاریخ با چالش‌هایی مواجه بوده است. نیاز به ساخت بنای اولیه توسط اهالی و سپس کمک دولت و بنیاد برکت، گواه کمبود منابع مالی در مقاطعی از تاریخ بوده است.

○ عدم وجود مقاطع تحصیلی بالاتر از ابتدایی در روستا، دانش‌آموزان را مجبور به مهاجرت تحصیلی به روستاهای همجوار یا شهر می‌کرده است. این مسئله، یکی از عوامل دافعه روستا و پدیده مهاجرت بوده که در روایت دکتر صادقی نیز منعکس شده است.

۴. نقش معلمان و مشارکت جامعه:

○ همکاری بین معلمان (چه از سپاه دانش و چه معلمان رسمی مانند خانم فرشته سید ابراهیمی) و مشارکت فعال جامعه محلی (در ساخت بنای مدرسه، حضور در فعالیت‌ها و حمایت از فرزندان)، عنصر کلیدی در موفقیت مدرسه ینگجه بوده است. تعهد معلمان و باور جامعه به اهمیت آموزش، توانسته است بر بسیاری از محدودیت‌ها غلبه کند.

۵. مدل موفقیت‌آمیز برای توسعه پایدار روستایی:

○ تجربه روستای ینگجه نشان می‌دهد که مدرسه، با رویکردی فراتر از آموزش صرف، می‌تواند به عنوان یک محرک اصلی برای توسعه پایدار، حفظ فرهنگ بومی، کاهش مهاجرت (با تربیت نیروی متخصص و ایجاد فرصت‌های آتی) و افزایش کیفیت زندگی در مناطق روستایی عمل کند. شور و اشتیاق به یادگیری و

موفقیت، همان‌طور که دکتر صادقی تأکید کردند، عاملی درونی است که نهادهای آموزشی می‌توانند آن را پرورش دهند.

۵. بحث و تحلیل

در این بخش، یافته‌های حاصل از مطالعه موردی مدرسه روستای ینگجه، با مبانی نظری و پیشینه پژوهش مورد مقایسه و تفسیر قرار می‌گیرند. این تحلیل به ما کمک می‌کند تا به سوالات تحقیق پاسخ دهیم و فرضیه پژوهش را مورد آزمون قرار دهیم.

۵.۱. عوامل مؤثر بر تأسیس و توسعه مدرسه ینگجه در طول تاریخ

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که عوامل متعددی در تأسیس و توسعه مدرسه ینگجه نقش داشته‌اند که با آنچه در مبانی نظری و مطالعات قبلی مطرح شده، همخوانی دارد. در ابتدا، سیاست‌های دولتی (طرح اعزام سپاه دانش در سال ۱۳۴۵) محرک اصلی برای تأسیس این نهاد آموزشی بود. این مسئله نشان‌دهنده نقش دولت در گسترش اولیه دسترسی به آموزش در مناطق روستایی ایران است (علوی، ۱۳۹۸، ص. ۷۶).

اما، حمایت و مشارکت جامعه محلی، به‌ویژه در سال‌های اولیه، عامل کلیدی در بقا و توسعه مدرسه بوده است. ساخت بنای اولیه کاه‌گلی و سپس بنای دوم در سال ۱۳۵۰ با کمک اهالی و مدیریت خانم فرشته سید ابراهیمی، گواه این مشارکت است. این یافته با پژوهش صادقی و همکاران (۱۳۹۷، ص. ۳) که بر اهمیت مشارکت جامعه محلی در طراحی و ارتقای کیفیت مدارس روستایی تأکید دارد، همسو است. تعهد جامعه به آموزش فرزندان، عاملی فراتر از صرفاً بودجه دولتی، در پویایی مدرسه ینگجه بوده است.

نیروی انسانی متخصص و متعهد نیز نقش بسزایی داشته است. حضور معلمان سپاه دانش در سال‌های اولیه و سپس فعالیت مستمر و اثرگذار خانم فرشته سید ابراهیمی به عنوان اولین معلم رسمی، پایه و اساس آموزش با کیفیت در این روستا را بنا نهاده است. این موضوع تأییدی بر اهمیت نیروی انسانی متخصص است که احمدی و همکاران (۱۴۰۰، ص. ۷۸) نیز به آن اشاره کرده‌اند. تعهد و نقش رهبری‌بخش معلمان در مدارس روستایی، به‌ویژه در سال‌های ابتدایی، حیاتی است.

۵.۲. چالش‌های پیش روی مدرسه ینگجه در طول تاریخ

همانند بسیاری از مدارس روستایی در ایران، مدرسه ینگجه نیز با چالش‌هایی مواجه بوده است که برخی از آنها در پیشینه پژوهش نیز مورد تأکید قرار گرفته‌اند. کمبود منابع مالی و امکانات فیزیکی در سال‌های اولیه، بار سنگینی بر دوش اهالی و معلمان قرار داده بود. این موضوع با یافته‌های احمدی و همکاران (۱۴۰۰، ص. ۷۸) و رضایی (۱۳۹۸، ص. ۴۵) که به نابرابری آموزشی و کمبود منابع مالی در مدارس روستایی اشاره دارند، همخوانی دارد. ساخت بناهای جدیدتر با کمک بنیاد برکت در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که این چالش هنوز هم وجود دارد و نیاز به حمایت‌های بیرونی برای تجهیز مدارس روستایی ضروری است.

یکی دیگر از چالش‌های مهم، عدم وجود مقاطع بالاتر تحصیلی در روستا بود. روایت دکتر رحمت صادقی که برای ادامه تحصیلات راهنمایی مجبور به رفت‌وآمد به روستای همجوار شده‌اند، به روشنی این محدودیت را نشان می‌دهد. این وضعیت، می‌تواند یکی از عوامل دافعه برای ماندن جوانان در روستا باشد و بر پدیده مهاجرت تحصیلی یا حتی ترک تحصیل تأثیر بگذارد، همان‌طور که کریمی (۱۴۰۱، ص. ۱۵۶) به این رابطه پیچیده اشاره می‌کند.

۵.۳. تأثیر مدرسه ینگجه بر ارتقای سطح سواد، آگاهی و مشارکت اجتماعی

یافته‌های پژوهش، تأثیر عمیق مدرسه ینگجه را بر ابعاد مختلف توسعه اجتماعی و فرهنگی جامعه محلی تأیید می‌کند. ارتقای سطح سواد و آگاهی در روستا، با ۸۰٪ نرخ باسواد و تعداد قابل توجه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، یکی از بارزترین دستاوردهاست. این امر، توانایی جامعه را برای مشارکت فعال‌تر در امور محلی و درک بهتر مسائل محیطی و اجتماعی افزایش داده است (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۸۹).

فراتر از آموزش رسمی، مدرسه ینگجه به عنوان یک مرکز فرهنگی و اجتماعی پویا عمل کرده است. استفاده از فضای مدرسه برای آموزش بزرگسالان (پیکار با بی‌سوادی و نهضت سوادآموزی)، آموزش‌های بهداشتی، و جلسات زیست‌محیطی، نشان‌دهنده این نقش چندگانه است. این یافته با مفهوم "مدارس اجتماعی روستایی" که صادقی و همکاران (۱۳۹۷) مطرح می‌کنند، همسو است. دستاوردهایی چون تأسیس کتابخانه، انجمن زیست‌محیطی سبز چیا، و برگزاری مراسم "هاومالی" (همزیستی) که منجر به کسب عنوان "دهکده نمونه غرب" شده است، به‌روشنی نقش مدرسه را در پرورش شهروندان فعال و مسئولیت‌پذیر نمایان می‌سازد. این امر به افزایش مشارکت اجتماعی و تقویت همبستگی محلی کمک کرده است.

۵.۴. نقش مدرسه ینگجه در توسعه اقتصادی، حفظ فرهنگ بومی و کاهش مهاجرت

مدرسه ینگجه، به طور مستقیم و غیرمستقیم، در توسعه اقتصادی روستا نیز سهیم بوده است. آموزش سواد و مهارت‌های پایه، زمینه را برای ورود دانش‌آموختگان به مشاغل بهتر یا حتی ایجاد کسب‌وکارهای جدید فراهم کرده است. اگرچه در این پژوهش به صورت مستقیم به تأثیر مدرسه بر مهارت‌های اقتصادی بومی اشاره نشده است، اما تربیت نیروی متخصص و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، به‌طور قطع به افزایش سرمایه انسانی روستا کمک کرده است که از دیدگاه تئوری سرمایه انسانی، زیربنای رشد اقتصادی محسوب می‌شود.

در بعد فرهنگی، یافته‌ها نشان می‌دهد که مدرسه ینگجه، علیرغم اینکه در دوره‌ای (سپاه دانش) هدفش سازگار کردن روستاییان با فرهنگ مدرن و شهری بود (علوی، ۱۳۹۸، ص. ۷۶)، اما در مورد ینگجه، توانسته با حفظ ارتباط نزدیک با جامعه و توجه به فعالیت‌های بومی (مانند مراسم هاومالی)، به حفظ و انتقال فرهنگ بومی نیز کمک کند. این تعامل سازنده بین نهاد مدرن مدرسه و ساختارهای سنتی روستا، منجر به نوعی توسعه درون‌زا شده که هویت محلی را نیز دربرگرفته است.

در خصوص کاهش مهاجرت، اگرچه روستا ینگجه با پدیده مهاجرت مواجه بوده، اما موفقیت‌های تحصیلی و فرهنگی این روستا می‌تواند به عنوان یک عامل بازدارنده در مهاجرت کامل جوانان تلقی شود. تربیت افراد تحصیل‌کرده و متخصص، اگر با فرصت‌های شغلی متناسب در منطقه همراه شود، می‌تواند انگیزه ماندگاری در روستا را افزایش دهد (کریمی، ۱۴۰۱، ص. ۱۵۶). وجود افراد موفق چون دکتر رحمت صادقی که پس از کسب مدارج عالی به منطقه خود بازگشته و به توسعه آن کمک می‌کند، نمونه‌ای امیدبخش از این پتانسیل است.

۵.۵. پاسخ به سوال اصلی و تأیید فرضیه

بر اساس بحث و تحلیل فوق، می‌توان به سوال اصلی پژوهش پاسخ داد: مدارس روستایی، به‌ویژه مدرسه روستای ینگجه، با فراهم آوردن آموزش‌های رسمی و غیررسمی، افزایش سطح سواد و آگاهی، تقویت مشارکت اجتماعی، و کمک به توسعه مهارت‌های فردی و اجتماعی، نقش محوری و چندوجهی در توسعه اجتماعی و اقتصادی جامعه روستایی ایفا کرده‌اند. این نقش در ینگجه از طریق جذب اهالی به سوادآموزی، تربیت نیروی متخصص، و تبدیل شدن به کانون فعالیت‌های فرهنگی و زیست‌محیطی نمود یافته است.

همچنین، فرضیه پژوهش که بیان می‌کرد "مدارس روستایی با ارائه آموزش‌های مناسب و افزایش سطح سواد و آگاهی، می‌توانند به توسعه اجتماعی و اقتصادی جامعه روستایی کمک کنند"، تأیید می‌شود. تجربه مدرسه ینگجه به عنوان یک "دهکده نمونه"، شاهی قوی بر این فرضیه است. این مدرسه توانسته است با وجود چالش‌ها، تأثیرات مثبتی بر کیفیت زندگی، آگاهی‌های زیست‌محیطی، و حتی کاهش نسبی مهاجرت از طریق پرورش سرمایه انسانی، بر جای بگذارد.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

این پژوهش با هدف بررسی تاریخی مدارس روستایی در ایران، با تمرکز بر مطالعه موردی مدرسه روستای ینگجه از توابع شهرستان مریوان، انجام شد. یافته‌ها به وضوح نشان داد که مدرسه روستایی ینگجه، فراتر از یک نهاد صرفاً آموزشی، به عنوان یک عامل کلیدی در توسعه اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی جامعه محلی خود عمل کرده است. این مدرسه توانسته است با افزایش سطح سواد و آگاهی، ترویج مشارکت اجتماعی، و پرورش استعدادهای بومی، به شکل‌گیری یک "دهکده نمونه" با دستاوردهای چشمگیر زیست‌محیطی و فرهنگی کمک کند.

۶.۱. نتیجه‌گیری نهایی

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که:

- عوامل متعددی از جمله سیاست‌های دولتی (مانند طرح سپاه دانش)، مشارکت فعال و تعهد بالای جامعه محلی، و وجود معلمان متعهد و توانمند، در تأسیس و توسعه مدرسه ینگجه نقش داشته‌اند. این هم‌افزایی بین نهادهای بیرونی و ظرفیت‌های درونی روستا، ضامن موفقیت این نهاد آموزشی بوده است. این موضوع نشان می‌دهد که بدون همکاری اهالی روستا، حتی بهترین برنامه‌های دولتی نیز به سرانجام نمی‌رسند.
- مدرسه ینگجه، با وجود چالش‌هایی نظیر کمبود منابع مالی و عدم وجود مقاطع تحصیلی بالاتر در روستا که منجر به مهاجرت تحصیلی می‌شد، توانسته است بر این موانع غلبه کرده و نقش خود را ایفا کند. این مقاومت و ادامه فعالیت در شرایط سخت، نشان‌دهنده اهمیت حیاتی آموزش برای جامعه محلی بوده است.
- تأثیر مدرسه بر ارتقای سطح سواد و آگاهی در روستای ینگجه قابل توجه است. نرخ بالای ۸۰٪ باسواد و تعداد چشمگیر فارغ‌التحصیلان دانشگاهی (از جمله افراد موفق در سطوح بالای علمی و مدیریتی مانند دکتر رحمت صادقی و دکتر جمال عزیزانی فر) شاهی بر این مدعاست. این دستاوردها، سرمایه انسانی روستا را به طور قابل توجهی ارتقا داده و زمینه را برای توسعه پایدار فراهم آورده است.
- نقش مدرسه در توسعه اجتماعی و فرهنگی روستا بسیار برجسته بوده است. مدرسه به عنوان کانون فعالیت‌های فرهنگی (مانند تأسیس کتابخانه)، زیست‌محیطی (مانند انجمن سبز چیا)، و اجتماعی (مانند برگزاری مراسم "هاومالی" و آموزش بزرگسالان و بهداشتی) عمل کرده است. این نقش چندمنظوره، به افزایش مشارکت اجتماعی، تقویت همبستگی محلی، و در نهایت، کسب عنوان "دهکده نمونه غرب" برای ینگجه منجر شده است. این نشان می‌دهد که مدرسه می‌تواند به یک موتور محرک برای تغییرات مثبت در روستا تبدیل شود.
- با وجود چالش‌های مهاجرت، وجود یک مدرسه فعال و موفق، با تربیت نیروهای بومی متخصص، به کاهش عوامل دافعه مهاجرت کمک کرده و پتانسیل ماندگاری و بازگشت تحصیل‌کردگان به روستا را فراهم آورده است. این امر به توسعه درون‌زای روستا و حفظ هویت بومی آن کمک می‌کند. وقتی جوانان تحصیل‌کرده احساس کنند می‌توانند در روستای خود نیز مفید و تأثیرگذار باشند، تمایل به مهاجرت کاهش می‌یابد.

فرضیه پژوهش، مبنی بر اینکه مدارس روستایی با ارائه آموزش‌های مناسب و افزایش سطح سواد و آگاهی، می‌توانند به توسعه اجتماعی و اقتصادی پایدار جوامع روستایی کمک کنند، با قوت تأیید می‌شود.

۶.۲. پیشنهادات کاربردی و پژوهشی

بر اساس یافته‌ها و نتایج این پژوهش، پیشنهادات زیر برای بهبود کیفیت آموزش در مدارس روستایی و تقویت نقش آنها در توسعه پایدار ارائه می‌شود:

۶.۲.۱. پیشنهادات کاربردی:

۱. تأمین منابع پایدار و عادلانه: دولت و نهادهای حمایتی (مانند بنیاد برکت) باید با تخصیص بودجه کافی و پایدار، امکانات فیزیکی، آموزشی و رفاهی مدارس روستایی را بهبود بخشند تا نابرابری آموزشی میان شهر و روستا به حداقل برسد. این امر شامل تجهیز کلاس‌ها، آزمایشگاه‌ها، فراهم آوردن اینترنت و امکانات ورزشی و فرهنگی می‌شود.
۲. توسعه مقاطع تحصیلی بالاتر در روستاها: با توجه به نیاز به ادامه تحصیل دانش‌آموزان و جلوگیری از مهاجرت تحصیلی زودهنگام، در صورت امکان و توجیه جمعیتی، باید به تأسیس و تجهیز مقاطع راهنمایی و دبیرستان در روستاهای بزرگ‌تر و مرکزی توجه شود. این کار می‌تواند به ماندگاری جوانان در روستا کمک کند.
۳. تقویت نقش اجتماعی و فرهنگی مدرسه: مدارس روستایی باید به عنوان کانون‌های فرهنگی و اجتماعی روستا، فراتر از صرفاً آموزش درسی، ایفای نقش کنند. این امر می‌تواند شامل برگزاری کارگاه‌های مهارت‌آموزی بومی، فعالیت‌های زیست‌محیطی، برگزاری مراسمات محلی، و کلاس‌های سوادآموزی برای بزرگسالان باشد تا مدرسه به بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی روزمره اهالی تبدیل شود.
۴. جذب و نگهداری نیروی انسانی متخصص و بومی: باید با ارائه مشوق‌های مالی و رفاهی مناسب، معلمان متخصص را به کار در مناطق روستایی ترغیب کرد. همچنین، آموزش و توانمندسازی معلمان بومی که با فرهنگ و نیازهای روستا آشنایی بیشتری دارند، بسیار حائز اهمیت است، زیرا آنها ارتباط مؤثرتری با جامعه محلی برقرار می‌کنند.
۵. تطابق برنامه‌های درسی با نیازهای بومی: برنامه‌های درسی باید علاوه بر مفاهیم عمومی، شامل مهارت‌ها و دانش‌هایی باشد که متناسب با نیازهای اقتصادی و زیست‌محیطی خاص هر منطقه روستایی است. این امر می‌تواند به کاهش مهاجرت و افزایش فرصت‌های شغلی محلی کمک کند و دانش‌آموختگان را برای فعالیت در همان منطقه آماده سازد.
۶. تسهیل تعامل بین مدرسه و جامعه محلی: تداوم و تقویت همکاری میان مدیران و معلمان مدرسه با دهیاری، شورا، خانواده‌ها، روحانیون و فعالان محلی (مانند فعالان محیط زیست)، برای شناسایی نیازها و حل مشکلات روستا، ضروری است. این همکاری می‌تواند مدرسه را به یک نهاد مشارکتی و تأثیرگذار تبدیل کند.

۶.۲.۲. پیشنهادات پژوهشی:

۱. مطالعات تطبیقی جامع: انجام مطالعات تطبیقی میان مدارس روستایی موفق و ناموفق در مناطق مختلف ایران برای شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد آنها و استخراج الگوهای موفق.

۲. بررسی کمی تأثیر مدرسه بر شاخص‌های توسعه: انجام پژوهش‌های کمی با استفاده از داده‌های آماری دقیق‌تر برای سنجش تأثیر مدارس بر شاخص‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی (مانند نرخ فقر، مهاجرت، درآمد خانوار) در سطح روستاها.
۳. پژوهش در مورد نقش معلمان در توسعه روستایی: مطالعات کیفی عمیق‌تر در مورد تجربیات و نقش معلمان برجسته در مدارس روستایی و چگونگی تأثیرگذاری آنها بر ابعاد مختلف توسعه جامعه محلی.
۴. بررسی چالش‌های ترک تحصیل در مدارس روستایی: انجام پژوهش‌های متمرکز بر دلایل ریشه‌ای ترک تحصیل دانش‌آموزان (به‌ویژه دختران) در مناطق روستایی و ارائه راهکارهای عملی و مبتنی بر شواهد برای مقابله با این پدیده.
۵. پژوهش در مورد تأثیر آموزش‌های غیررسمی در مدارس روستایی: بررسی تأثیر فعالیت‌های فوق برنامه، کارگاه‌ها و آموزش‌های جانبی ارائه شده در مدارس روستایی بر توسعه مهارت‌های زندگی، کارآفرینی و اشتغال‌زایی در میان دانش‌آموختگان.

فهرست منابع

کتاب‌ها:

۱. احمدی، م. (۱۳۹۹). مدارس روستایی: چالش‌ها و فرصت‌ها در هزاره سوم. تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ.
۲. کریمی، س. (۱۴۰۱). مهاجرت روستایی و عوامل مؤثر بر آن. مشهد: انتشارات آوای قلم.
۳. محمدی، ع. (۱۳۹۹). آموزش و توسعه پایدار روستایی. شیراز: انتشارات دانشگاه شیراز.

مقالات:

۴. احمدی، م.، رضایی، ف.، و محمدی، س. (۱۴۰۰). چالش‌های شغلی مدیران مدارس روستایی: یک مطالعه پدیدارشناسی. فصلنامه پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۸(۷۲)، ۷۰-۸۹.
۵. رضایی، ف.، احمدی، م.، و محمدی، س. (۱۴۰۰). تأثیر مدارس روستایی بر جامعه: یک بررسی جامع. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۳(۴)، ۶۵-۹۲.
۶. رضایی، م. (۱۳۹۸). نابرابری‌های آموزشی در مناطق روستایی و راهکارهای کاهش آن. فصلنامه آموزش و توسعه، ۱۲(۳)، ۴۰-۵۸.
۷. صادقی، ر.، رضایی، ف.، و علوی، ه. (۱۳۹۷). بررسی شاخصه‌های مؤثر در طراحی مدارس اجتماعی روستایی با استفاده از روش تحقیق مشارکتی. فصلنامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا، ۲۲(۲)، ۱-۱۸.
۸. علوی، ج. (۱۳۹۸). نقش مدارس در توسعه فرهنگی روستاها: بررسی تاریخی. مجله تاریخ معاصر ایران، ۲۳(۹۰)، ۷۰-۹۵.
۹. رحمانی، پ. (۱۴۰۰). آموزش و توسعه اقتصادی در مناطق روستایی ایران. فصلنامه روستا و توسعه، ۲۴(۱)، ۵۵-۷۵.

مصاحبه‌های حضوری (برای این پژوهش):

۱۰. آزادیان، عبدالله. (۱۴۰۲). مصاحبه حضوری با دهیار سابق روستای ینگچه در مورد تاریخچه روستا و مدرسه. (مصاحبه‌کننده: [نسبیه دانشی]).
۱۱. صادقی، رحمت. (۱۴۰۲). مصاحبه حضوری با دکتر رحمت صادقی (استاد دانشگاه کردستان و دانش‌آموخته مدرسه ینگچه). (مصاحبه‌کننده: [نسبیه دانشی]).
۱۲. سید ابراهیمی، فرشته. (۱۴۰۲). مصاحبه حضوری با خانم فرشته سید ابراهیمی (اولین معلم رسمی مدرسه ینگچه). (مصاحبه‌کننده: [نسبیه دانشی]).
۱۳. عزیزبانی، فر. جمال. (۱۴۰۲). مصاحبه حضوری با دکتر جمال عزیزبانی فر (دانش‌آموخته مدرسه ینگچه). (مصاحبه‌کننده: [نسبیه دانشی]).

منابع خارجی:

1. Garcia, L. (2022). Challenges of Teacher Retention in Rural Schools: A Latin American Perspective. *Journal of Rural Education*, 45(1), 87-102.
2. Li, X., & Chen, Y. (2018). The Role of Rural Schools in Poverty Reduction and Inequality in China. *International Journal of Educational Development*, 60, 45-56.
3. Smith, J., & Jones, A. (2010). Empowering Women Through Rural Education: A Case Study from Sub-Saharan Africa. *Comparative Education Review*, 54(3), 321-340.

A Historical Survey of Rural Schools in Iran (Case Study of Yangijeh Village School in Marivan County)

Nasibeh Daneshi

Headmaster of High Schools of Education in Marivan County, Kurdistan, Iran

Abstract

This article examines the historical survey of rural schools in Iran, focusing on a case study of Yangijeh Village School in Marivan County. The present study was conducted using a descriptive-analytical method and using qualitative data (including in-depth interviews with the former village headman, Dr. Rahmat Sadeghi and Ms. Fereshteh Seyed Ebrahimi, the school's first official teacher) and quantitative data (statistics of students and graduates). The results show that rural schools, especially Yangijeh School, have played an important role in improving literacy levels, improving the quality of life, and sustainable development of villages. These schools have contributed to economic and social development by increasing the awareness and skills of the rural community and have played an active role in changing traditional attitudes and increasing social participation. The case study of the village of Yangijeh, by introducing it as a "model village of the West" and achievements such as the establishment of a library and environmental activities, clearly demonstrates the pivotal role of the school in these developments. However, challenges such as educational inequality, lack of financial and human resources, and traditional teaching methods have affected the performance of these schools throughout history. The research suggests that by providing sufficient financial resources, attracting and retaining specialized human resources, and developing educational programs tailored to local needs and the labor market, the quality of education in rural schools can be improved and contribute to the sustainable development of these communities.

Keywords: Rural schools, social development, economic development, rural education, educational challenges, Yangijeh, Marivan.
